

LAISVOJI LIETUVA

Nr. 6 (118)

1951 m. liepos 28 d.

THE FREE LITHUANIA

Published by Lithuanian

Regeneration Association

Hearquarters

Editorial office:

145 Harrison St. W. Toronto, Ont.

Eina 5-ti metal.

Knygnešių sumintiems takams užželiant

"Dievuli mano, kad aš galėčiau, kaip tie ponai plunksną vedžioti..."

Beraščio žodis.

Taip liūdnei kalbėjo beraščis tais laikais, kaip Lietuvą spaudė baudžiava ir lietuviai nebuvo leidžiami išmokyti rašyti. Mat, tuometiniai baudžiavos viešpaciai puikiai suprato, kad tik tas, kuris rašo, gali būti laisvas. Tada neturėjo iš laudies tarpo pasisventelių, kurie aukodami savo gyvybę ir nebijodami kalėjimų kancijų, kiek galedami skleidė baudžiavinių knygų tarpe idėją kovoti su paveržusiu, siekti bent kokių mokslų ir lietuvių tautos ateities suminti takus į šviesų ir laimingą rytojų. Tada tas beraščis jausdamas skaudžią beraščio dalį savo vaikams stengėsi suteikti bent menkiausias galimybes išmokyti rašto. Kas gi jam atėjo į pagalbą tuo metu? Nagi knygnešiai, jie sunkiausiomis galimybėmis atgabenavo į baudžiavininko pastogę elementorius, maldakyges ir kitokias knygas iš kurių jie patys arba bent kokia moterėle slapta mokino baudžiavininko vaikus pažinti raides ir pramokti rašto. Piktą okupantų žandarai, jausdami, kad lietuvių-baudžiavininko pastogėje yra tokie šviesos žiburai, siautėjo po kaimus darydami krabas ir areštuodami tremtiniai. Sibirią, lietuvius vien už tai, kad jie siekė savo vaikus ar patys pramokti lietuviško rašto. Žiaurus okupantų elgesys, kada lietuvių nepa- lenkė galutinai po savo letena, bet dar daugiau jam suteikdavo jėgų kovai prieš okupantą. Dėka jų narsių kovotojų, paprastų baudžiavinių, lietuvių tauta išsivadavo iš baudžiavos ir spaudos draudimo jungo. Dėka jų pradėjo gyrti beraščiai ir vis mažiau emėsi girdėtis beraščio žodžiai: "Dievuli mano kad aš galėčiau...", nes tada jau kas norėjo galėję bent kiek pramokti plunksną vedžioti.

Lietuvai išsivadavus iš eilės baudžiavos jungo ir atgavus savo nepriklausomybę, galutinai sužibėjo šviesos žiburai — mokyklos visame krašte ir iš jaunosios kartos, jau nei vieno nebebuvo, kuris būtų beraščis, nes mokslas buvo privalomas. Tuo metu Lietuvos mokyklose plačiai buvo skiepijama meilė mokslui ir pagarba baudžiavos ir spaudos draudimo laikų knygnešiams, kurie per tankiausias girias ir didžiausias pelkes sumynė takus benešdami iš Prūsų į Lietuvą knygas ir spaudą. Ne vienas tuos savo sumintus takus aplaistė krauju kai jį žandrai mirtinai pašovė. Taip su pažindinama įamūjoti Lietuvos karta su aplinkybėmis, kuriomis tapo iškovota spaudos laisvė, į įsisa- mino pagarba knygnešiams ir prie- silekdavo eiti jų sumintais takais, jei kada nors vėl Tėvynėje išsviepa- tautų panaši baudžiava ar spaudos draudimas.

Po eilės laisvės metų, ne dėl lietuvių tautos kaltės, vėl Lietuva ne- tekė laisvės, vėl prasidėjo spaudos kontrolė ir brukimas į jaunąją kar- tą visko kas yra nelietuviška. Lais- vės metais lietuviškoje dvasioje iš- auklėtas jaunas lietuvis pirmas emė priešintis tam ir galų gale, kaip anais baudžiavos iš spaudos draudimo laikais, prasidėjo pogrindžio veikimas ir valkšiojimas anų knygnešių sumintais takais, su slap- ta spauda užantytje. Simtai Litu- vos jaunimo stoji į priešokupaci- nės spaudos platinimą nebedami, kad okupantas už tai grąšina mir- timi vergų stovyklose. Dėka tokių narsuolių tiek pirmaisiais rusų okupacijos metais, tiek Lietuvą "iš- vadavus" rudajam nacizmui, o pa- gliau ir šiandieną Lietuvoje, mes matėme ir matome eilę prieš oku- pantą nukreiptų periodinių laikraš- cių ir atsišaukimų. Tuos atsišauki- mus ir spaudą paruošė ir platina kovotojai už Lietuvos laisvę; jie ne- leidžia užželti knygnešių sumin- tiems takams, jie ragina viso pa- saulio lietuvius neatsilikti.

Tragiškiausiomis Lietuvai dienoms ne vienas iš mūsų pasitraukė- me iš tokių knygnešių eilių ir iš-ėjome vakarų link, kad atėjus die- nai vėl galėtume sugrįžti nesuna- linti. Laikraščiai tikrai lietuviškos dvasios ir juo valkuose galima išiebt lietuviškumo liepsnelę, bet labai mažai skaitytojų turi ir nuo- lat stovi ant egzistavimo sunkumų. Skaitytojų skaičių nekilant ir tas paskutinis laikraščius vaikams ga- li sustoti. Kas gi kaltas jei mūsų pastogės šis laikraščius nelanko? Nekalta nei pinigų stoka, nei vaikų nenoras jį skaityti, bet mūsų pačių apsilėidimas ir lietuvišką vaikų auklėjimą žiūrėjimas pro pirštus.

Iš dalies daugelis iš mūsų turime pakankamai meilės lietuviškai spaudai ir žodžių, bet kartais ven- giame ir savo namus laikraštį kvies- ti tik todėl, kad už jį reikia mokėti. Nenujiena, tarpe mūsų rasti tokių namų, kur vienam koki laikraštį prenumeruojant, penki jį skaito pa- siskolindami ar "nudžiaudami". Daugeliui rūpi pasaulio lietuvių gyvenimas, kurį galima sužinoti tik iš spaudos, bet pasitenkiname paklausdami kalnyno, kas naujo pas lietuvių Australijoje, Anglijo- je ir kitur.

Taigi, žinodami, kad Tėvynėje plačiai skaitoma slaptoji spauda ir girdėdami kietą kovą vedančių par- tizanų pagalbos šauksmą, remkime lietuvišką spaudą ją skaitydami ir platindami. Kviesdami ir savo na- mus lietuvišką laikraštį, praskaid- rinsime nykų išveivio-tremtinio gy- venimą. Išgirsime šį mūsų kny- gnešių kaulų balsą, iš Pavergtos Li- tuvos kapų: "I kovą už Tėvynės ir spaudos laisvę! Jūsų rankose netu- ri užgesti kultūros žibintas — spau- da! Argi tam mes lietuvišką spau- dą iškovojome, kad jūs šiandieną ją išmainytumėte ant to kas yra nelietuviška! Baigia užželti mūsų suminti takai! Naikinkite tas pikt- žoles nuo mūsų amintų takų!"

LEONAS KANCAUSKAS.

TITO IR TITOIZMAS

Jau virš dviejų metų, kai viso pa- saulio spauda kasdien linksnioja Tito ir jo disidentiško komunizmo — "titoizmo" vardą. Dauguma va- kariečių, jų tarpe ir įtakingos bei vadovaujančios asmenybės, džiū- gauja, kad štai Gelbėtinis Uždan- gėjo padaryta spraga ar gal net visa komunistinė tvirtovė pradeda griūti.

Taip vadinamam "skilimui" padidinti ir "atskalūnus — titoistus" palenkti į savo pusę, vakariečiai skuba jiems suteikti milijonines paskolas. Šiomis paskolomis nori- ma apginti Jugoslaviją nuo bado (Titoi pravedus kolektyvizaciją žemės ūkyje kilo maisto gaminių nedateklūs ir bado smėkla) ir iš- laikyti Tito antisovietiską dvasią. Prie to kariniai žinovai skuba pa- minėti, kad Tito turi 35 divizijas gerai apmokytas ir apginkluotas ka- riuomenes. Dabartiniu metu tai viena iš stipriausių Europos kari- nių pajėgų. Jos stojimas Vakarų pusen bent šiek tiek išlygina gres- mą. Sov. Sąjungos militarinę persvarą Europoje. Ir už tai kai kas bando prisiegti Titoi peranks- tyvą didvyrio ar Europos išgelbeto- jo iš Kremliaus nagų vardą.

Taciu, yra žmonių, kurie į šią visą eigą žiūri kritiškai ar net su didžiausia baimė. Kas pav., įvyk- tyje Europoje, jei, kilus karui su So- vietais, Tito stalga "persimetis" Maskvos pusėn. O tokia nuomonei susidaryti yra pagrindo. Visų pir-

ma, juk ne Jugoslavų tautos išsi- rinko Tito, bet Raudonoji Armija 1945 m. užsodino šį komunistų dik- tatorių ant jų sprando.

Šita patvirtina Jugoslavijoje dar ir dabar vedamas žemės ūkio sūkol- chizmas, nesiskaitant su priemo- chemis ir pasekmėmis, religiniai persekiojimai, masiniai teismai ir egzekucijos bei skaitlingi koncent- racijos lageriai su saugumo policija. Keli pavyzdžiai: tautinės rezis- tencijos didvyrio generolo Michai- loviaus apkaltnimas ir nužudy- mas, arkivyskupo Stepinac nutel- simas ir kalnimas, daugelio vys- kupų ir kunigų suėmimas, nužudy- mas ar ištėrimas, išstūmimas re- ligijos iš viešojo gyvenimo. Ir visa tai vyksta dar ir dabar "susipy- kus" su Maskva. Pav., šių metų ko- vo 7 d. buvo ištremtas Bosnijos vyskupas Cekada, kadangi jis at- sisakė pripažinti Tito komunistų valdžios išteigtą "Romos Katalikų Kunigų Sąjungą". (Lygiai toki pat metodai, kaip Lenkijoje, Čekoslo- vakijoje, Vengrijoje ir kitose bol- ševikų "išlaisvintose" šalyse).

Įdomu paminėti vadinamąs kom- informo agentų (būk tai — Mas- kvos šnipų) teismus Jugoslavijoje. Daugeliu atvejų buvo pranešta Amerikos spaudai, kad Tito su- emė ir nutėisė arba ištėmė į Sov. Sąjungą daug kominformo ir Krem- liaus agentų. Atrodo, štai puišus įrodymas, kaip Tito kovoją prieš Maskvą. Taciu, į šį reikalą aty-

dažiau pažvelgus, paaiškėjo, kad dauguma nukentėjusių, buvo pabė- gėliai nuo bolševikinės revoliucij- os, buvę didikai, dvasiškiai, inte- lektualai, karininkai ir eiliniai bal- tagvardiečiai!

Puiki kova prieš Maskvą! Šių ir panašių faktų akivaizdoje kyla abejonė Tito "atskilimo" nuo Maskvos nuosirdumas bei tikrumu. Yra net galvojančių, kad tai tik nauja Stalino-Malenkovo politikos linija. Ji stengiasi sukurti tautines komunistų partijas, visur suvaidi- nant "atskilimą" nuo Maskvos. Tuo norima apdumti antikomunistams akis, stojant šalia susikompromi- tavusios komunistų partijos su nau- ja iškaba ir peršant Vakaram nau- ją idėją, kad komunizmas neturi nieko bendra su Maskva.

Paskutiniu atveju "titoizmas" ne- tik kad nepadarė jokios spragos ge- lėtinėje uždangoje, bet dar sutei- kė la judosišką patarnavimą Mask- vai, kai momentui priėjus gali įsmeigti peilį į Vakarų Europos nu- garą. Ne be reikalo žurnalas "L'Oeil" sako, kad į Tito reikia lū- rėti ne kaip į disidentą, bet kaip į Maskvos agentą — provokatorių, kurio specialus uždavinys yra įtraukti Vakarų pajėgas į pinksles.

"Titoizmas" neapsibrėžė vien Ju- goslaviją. Taip prieš kiek laiko "at- sisakė" nuo Maskvos "do seni, žy- sūs Italijos komunistų vadai Cuc- chi ir Magnani. Jie išteigė italų ko- munistų partiją nepriklausomą nuo kominformo. Maskva juos viešai pasmerkė, bet daugiau nieko.

Vėl prieš mėnesį laiko Prancūzi- joje, Pas de Calais kasyklų rajone pasireiškė irgi "disidentų — komu- nistų" judėjimas. Jam vadovauja Charles Lemoine, senas komunis- tas, dar 1935 m. išrinktas į kompar- tijos tarybą, o 2 metais vėliau pa- skirtas komjaunimo centralinio ko- miteto nariu. Apie jį jau susibūrė keli tūkstančiai komunistų ir ma- ną išėiti į viešumą šių metų rinki- muose kaip atskira nepriklausoma partija.

"L'Oeil" tvirtina, kad už šio ju- dėjimo stovi Georgij Malenkov, tre- čias galingiausias asmuo Sov. Są- jungoje po Stalino ir Molotovo. "Be didesnės ar mažesnės paramos iš Maskvos nė Tito, nė Cucchi — Ma- gnani, nė Charles Lemoine ar koks kitas "separatinis" komunistų ju- dėjimas nepavyks", sako L'Oeil.

Kiek ši teorija turi tiesos atėitis parodys.

S. J.

J. Skucas.

Bolševikinė propa- ganda Lietuvoje

Bolševikai įvedę kolchozinę sis- temą siekė ne ūkio pagerinimo, bet savistovių ūkių likvidavimo ir visų ūkio darbininkų suvarymą į vieną kolchozą — darbo stovyklą.

Visi ūkio darbininkai — kolcho- zininkai po ilgų dienų darbo va- landų, vakarais yra verciami klau- sytis specialia agitatorių propaga- ndos apie didelę pažangą Sovietų Są- jungoje, apie darbininkų būklę ir, kad he po ilgo tokia pažanga bus atsiekta ir Lietuvoje.

Agitatoriai visuomet mėgsta pa- brėžti, kad pažanga jau ir dabar yra padaryta palyginus smetoni- nus laikus.

Agitatoriai kalba, meluoja ir įro- dineja, bet jiems niekas netiki, nes Lietuvos ūkio darbininkai — kol- chozininkai patys dirba, gyvena ir mato "tą padarytą pažangą" dėl kuros visi yra likę be namų, dar- bužių, duonos ir laisvės. Iš jų tą visą atėmė okupantas ir dar per- prievartą verčia tikėti, kad jie da- bar geriau gyvena sovchozuose, nei prie Nepriklausomos Lietuvos lais- vas ir savos nuosavybės pilnateisūs ūkininkas.

Tai bolševikų propaganda, kurie kaip budeliai karia ir šaukia — pa- lauk, priprasi...

Lietuvos diplomatijos Sefo pasiūlymas VLIKui

Lietuvos Diplomatinijos Sefas min. St. Lozoraitis įteikė VLIKui savo pa- siūlymus dėl platesnės Lietuvos laisvinimo veiksnų apimties Vlike.

Pagal Eltos pranešimą toks apta- rimas įvyks rugpjūčio 10 d. Vliko būstinėje.

Politinių įvykių apžvalga

Korėja. Kiek iš paskutinių žinių atrodo, kad Korėjoje reikalai dar gali ilgai nesutvarkyti. Pailauby pasitarimai jau pacoje pradėjo užkluiuo už nenugalimų kliūčių. O juk cia deramasi vien tik karinių politinių, ekonominių ir kitų konflik- to aspektų.

Jei ir būtų prieita susitarimo, tai tik tuo atveju, kai komunistams bus užtikrintas geras kašnīs. Pav. pailauby deryboms vos prasidėjus paaiškėjo, kad komunistai iš dery- bų stengėsi padaryti tik "talkos" propagandą.

Artimieji Rytai — Persija. Šiuo momentu net visą karą Korėjoje nustelbia įvykiai Artimuosiuose Ry- tuose. Dar vis nesibaigia neramu- mai Persijoje, kur pradeda įsivel- ti ir amerikona.

Būtų naivu manyti, kad ponas Harrimanas atvyko į Persiją tik kaip tarpininkautojas tarp persų ir angų. Tai rolei jis perdidelė fi- gūra. Reikia prisiminti, kad tas pats Harrimanas paskutinio karo metu vykdė pagalbos teikimą ko- metams ir po karo pravedė Mar- šallo ir Europos atstatymo planus, didele dalimi paremdamas Soviet- us ir jų satelitus tisinoginiai ar ne- tiesioginiai. Dabar jis bando iš ang- lų rankų beslystancas žibalo vers- mes gebėti.

Taciu kiek tai jam pavyks, dar neaišku, nes Iranas neužmiršo, kai šio karo pradžioje trys didieji draugai: Rooseveltas, Stalinas ir Churchillis dalino jį kraštą. Tad nenuostabu, kad Iranas verbuoja savo žibalo vėsmių eksploatacijai vokiečius specialistus.

Jordanas. Visame pasaulyje nu- skambėjo žinia apie dviejų valsty- bės vyrų nužudymą: Libano min. pirmininko Riadh Es-Sohl ir Jorda- no karaliaus Abdullah. Manoma, kad atentatus pravedė arabų nacio- nalistai, inspiruojami garšiojo ara- bų lygos veikėjo ir karo meto Ašies draugo — Didžiojo Jeruzalės Mufti — Haj Amin El Husein. Karaliaus Abdullah ištremtas, Muftis rado prieglobstį Egipte, kur ir lig šiol gyvena. Be to, Abdullah buvo pa-

sižmėjęs savo taikingumu ir paian kumu žydams. Dėl to arabų nacio- nalistai jį laikė didžiausiu kalti- ninku dėl pralaimėjimo kovoje su žydais.

Egiptas. Anglija ir Prancūzija ruošiasi įteikti rezolucijas Saugu- mo Tarybai prie JTO-jos dėl Egipto kontrolės Suezio kanale. Tokią pat rezoluciją jau įteikė JAVals- tybės ir Saugumo Tarybai Izraelis. Už šią rezoluciją glūdi štai kas: li- gi šiol Egiptas turėjo teisę kontro- luoti Suezio plaukiančius laivus, kadangi kanalas eina per Egipto teritoriją. Ta teise Egiptas ypatingai pasinaudojo vykstant mūsųms tarp arabų ir žydų. Visi laivai, plau- kiantieji į Izraelį yra peržiūrimi ir iškreiami dėl ginklų. Tas labai ne- patinka Izraeliui ir jis su angli, prancūzų bei amerikiečių (žinoma — ir rusų) pagalba mano egiptie- cius iš šių svarbių pozicijų išstumti. Bendrai paėmus Artimuosiuose Ry- tuose jaučiamas didelis įtampimas ir kiekvieno momentu gali pra- pliupti kova tarp arabų naciona- listų ir žydų bei jų rėmėjų.

Ispanija. Didelį susijaudinimą Anglijoje ir Prancūzijoje sukėlė amerikony pranešimas, kad jie žūt- būt bandys sustarti su Franko. Anglai, palaikomi prancūzų, žada tam griežtai pasipriešinti, nes, sa- ko, susitarimas su fašistais būtų smūgis demokratiškai galvojan- tiems. Kiek atrodo, Anglijos ir Prancūzijos socialistai, liberalai, masonai myli labiau Raudonąją diktatūrą negu Franko antikomu- nistus.

Taciu dėl keisto įvykio, vos tik atvykęs į Neapolį, nuo širdies smū- gio mirė JAV laivyno viršininkas adm. Forrest P. Sherman. Jis buvo lankęsis prieš tai Londone, Pary- žiuje ir Madride. Madride jis tarė- si 3 dienas su gen. Franko dėl da- lyvavimo Vakarų gynyboje ir, ma- tyti, buvo prieita gerų rezultatų, kad vėliau Paryžiuje ir Londone galė- jo išsireikšti viešai dėl būsimo su- starimo.

Adm. Shermano mirtis gali daug pakenkti Europos gynybai ir Ispa- nijos užsienio politikai.

Socialistų internacionalas ir Lietuvos reikalai

(Mūsų Vokietijos korespondento)

Frankfurtas a.M. Liepos 1 d.

Š.m. birželio pabaigoje ir liepos pradžioje Frankfurte prie Maino įvyko pasaulini socialistų kongre- sas, kuris nutarė įsteigti socialistų internacionalą. Šiais laikais vienu internacionalu daugiau ar mažiau neturi daug reikšmės, nes tų inter- nacionalų ir taip kaip grybų privi- so. Būdinga tik, kuo šį internacio- nalas skiriasi nuo bolševikinio in- ternacionalo. Nors kongrese buvo šnekama prieš bolševizmą, tačiau oficialiai skelbiamos tos pacios te- zės, kurias ir bolševikai propaguo- ja. Šit belgų socialistų vadas (taip laikraščiai ir vadina "Fuehrer", maždaug kaip Hitleris) Larock pa- brėžė, kad pirmasis Internacionalo tikslas yra taikos išlaikymas. Ar ne tą patį skelbia ir bolševikai savo "taikos kongresuose"? Vokiečių so- cialdemokratų vadas Schumacher ir nieko naujesnio ir efektyvesnio nesugebėjo išrasti, kaip tik vienin- telį socialistų ginklą — Mitbestim- mungsrecht — lygiateisiškumo da- lyvauti sprendimuose teisė. Bet šitą teisę ir bolševikai propaguoja "liaudies demokratijoje". Taciau būdingiausia, kad socialistų kon- gresas šitą teisę paneigė net savo tarpe. "Egzilinių socialistų partijų atstovai iš Rytų Europos dalyvavo kongrese kaip stebėtojai." Vadinai- si, neturėjo teisės dalyvauti spren- dimuose.

Pasisekė sužinoti daugiau ir iš socialistų kongreso užkulisų. Pasi- rodo, kad Lenkijos socialdemokra- tiai yra toki patys imperialistai, kaip ir lenkų sovinstai. Jie siekia ne tik Vokietijos žemį iki Neis- sės Inijos, bet ir Lietuvos ir Ukrai- nos miestų ir žemių. Rusų socialde- mokratai tebesvajoja apie nedalo- mą. Rusiją su Baltijos kraštais, nors taktiniais sumetimais siūlo tautos pasisakymą, kam nori pri- klausyti Rusijai ar Lietuvai. Ta-

MIRE PRANCŪZIJOS DIDVYRIS

Liepos 22 d. po ilgų kalinimų mi- rė Prancūzijos maršalas Petain, ei- damas 95 metus. Maršalas Petain buvo pirmojo pasaulinio karo va- das ir prie Verduno didvyriškai ko- vodamas savo kaip kario vardą amžiams įamžino.

Antrame pasauliniame kare mar- šalas Petain buvo vyriausybės gal- va ir gelbėjo tautą nuo gresiančio bolševikinio pavojaus.

Po karo prancūzų teismas jį nu- teisė mirti apkaltinant bendradar- biavimu su vokieciais. Bet atsižvel- gus į didelius maršalo nuopelnus Prancūzų tautai, tapo uždarytas kalėjimas iki mirties.

Prancūzija šitokiu savo žygiu pa- rodė visa mpsauliui, kad ji nemo- ka gerbti savo tautos didvyrių.

